

COMARC/A
Format za normative
podatke

Priručnik za korisnike

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Regional Centre for
Library Information Systems and
Current Research Information Systems
Regionalni center za knjižnične
informatijske sisteme in informatijske
sisteme o raziskovalni dejavnosti

© IZUM, 2022.

Naslov originala: COMARC/A Format za normativne podatke; mart 2022

COBISS, COMARC, COBIB, COLIB, IZUM su zaštićene robne marke u posedu javnog zavoda IZUM.

Druge upotrebljene robne marke pripadaju njihovim vlasnicima.

Priručnik uključuje sve dopune od izdanja prve verzije štampanog priručnika 2003. godine do danas. Sadržaj je usklađen sa funkcionisanjem COBISS3, V9.0 i važi i za sve sledeće verzije programske opreme do opoziva ili do objavljivanja nove elektronske verzije priručnika.

© IZUM, poslednje promene sadržaja: mart 2022, prevod: april 2022.

ISSN 2350-3513

SADRŽAJ

UVOD	UVOD - 1
0XX BLOK ZA IDENTIFIKACIJU	0XX - 1
001 Identifikator zapisa	001 - 1
010 Međunarodni standardni identifikator imena (ISNI)	010 - 1
017 Drugi identifikatori	017 - 1
035 Kontrolni brojevi zapisa u drugim sistemima	035 - 1
1XX BLOK KODIRANIH PODATAKA	1XX - 1
100 Opšti podaci o obradi	100 - 1
101 Jezik entiteta	101 - 1
102 Nacionalnost entiteta	102 - 1
106 Upotreba pristupne tačke kao predmetne oznake	106 - 1
120 Kodirani podaci za lično ime	120 - 1
123 Kodirani podaci za geografsko ime	123 - 1
128 Kodirani podaci za oblik muzičkog dela i tonalitet	128 - 1
150 Kodirani podaci za naziv korporacije	150 - 1
152 Pravila	152 - 1
154 Kodirani podaci za naslov	154 - 1
160 Kod za geografsko područje	160 - 1
180 Kodirani podaci za oblik, žanr ili fizičke karakteristike	180 - 1
190 Datum rođenja/početka/nastanka*	190 - 1
191 Datum smrti/prestanka/završetka*	191 - 1
192 Podvrsta entiteta*	192 - 1
KONTROLNA POTPOLJA	KONTROLNA POTPOLJA - 1
Potpolje 2 – Kod sistema	Potpolje 2 - 1
Potpolje 3 – Broj zapisa	Potpolje 3 - 1
Potpolje 5 – Kod za odnos	Potpolje 5 - 1
Potpolje 7 – Pismo osnovnog dela pristupne tačke	Potpolje 7 - 1
Potpolje 8 – Jezik katalogizacije	Potpolje 8 - 1
Potpolje 9 – Jezik osnovnog dela pristupne tačke	Potpolje 9 - 1
POTPODELE	POTPODELE - 1
Potpolje j – Formalna potpodela	Potpolje j - 1
Potpolje x – Tematska potpodela	Potpolje x - 1
Potpolje y – Geografska potpodela	Potpolje y - 1

Potpolje z – Hronološka potpodela	Potpolje z - 1
2XX BLOK NORMATIVNIH PRISTUPNIH TAČKA	2XX - 1
200 Normativna pristupna tačka – lično ime	200 - 1
210 Normativna pristupna tačka – naziv korporacije	210 - 1
215 Normativna pristupna tačka – ime političko-teritorijalne jedinice ili geografsko ime	215 - 1
220 Normativna pristupna tačka – porodično ime	220 - 1
230 Normativna pristupna tačka – naslov	230 - 1
240 Normativna pristupna tačka – ime/naslov	240 - 1
243 Normativna pristupna tačka – ime/dogovoreni naslov za pravne i religijske tekstove ...	243 - 1
250 Normativna pristupna tačka – tematska predmetna oznaka	250 - 1
280 Normativna pristupna tačka – oblik, žanr ili fizičke karakteristike	280 - 1
3XX BLOK NAPOMENA	3XX - 1
300 Informativna napomena	300 - 1
305 Tekstualna uputnica "vidi i"	305 - 1
310 Tekstualna uputnica "vidi"	310 - 1
320 Opšta tumačna napomena	320 - 1
330 Opšta napomena o primeni	330 - 1
340 Napomena o biografiji i delu	340 - 1
356 Geografska napomena	356 - 1
4XX BLOK VARIJANTNIH PRISTUPNIH TAČKA	4XX - 1
400 Varijantna pristupna tačka – lično ime	400 - 1
410 Varijantna pristupna tačka – naziv korporacije	410 - 1
415 Varijantna pristupna tačka – ime političko-teritorijalne jedinice ili geografsko ime	415 - 1
420 Varijantna pristupna tačka – porodično ime	420 - 1
430 Varijantna pristupna tačka – naslov	430 - 1
440 Varijantna pristupna tačka – ime/naslov	440 - 1
443 Varijantna pristupna tačka – ime/dogovoreni naslov za pravne i religijske tekstove	443 - 1
450 Varijantna pristupna tačka – tematska predmetna oznaka	450 - 1
480 Varijantna pristupna tačka – oblik, žanr ili fizičke karakteristike	480 - 1
5XX BLOK SRODNIH PRISTUPNIH TAČKA	5XX - 1
500 Srodna odrednica – lično ime	500 - 1
510 Srodna pristupna tačka – naziv korporacije	510 - 1
515 Srodna pristupna tačka – ime političko-teritorijalne jedinice ili geografsko ime	515 - 1
520 Srodna pristupna tačka – porodično ime	520 - 1
530 Srodna pristupna tačka – naslov	530 - 1
540 Srodna pristupna tačka – ime/naslov	540 - 1
543 Srodna pristupna tačka – ime/dogovoreni naslov za pravne i religijske tekstove	543 - 1
550 Srodna pristupna tačka – tematska predmetna oznaka	550 - 1
580 Srodna pristupna tačka – oblik, žanr ili fizičke karakteristike	580 - 1
6XX BLOK KLASIFIKACIONIH OZNAKA	6XX - 1
675 Univerzalna decimalna klasifikacija (UDK)	675 - 1
686 Druge klasifikacije	686 - 1
7XX BLOK NORMATIVNIH PRISTUPNIH TAČKA NA DRUGIM JEZICIMA I/ILI PISMIMA	7XX - 1
700 Normativna pristupna tačka na drugom jeziku i/ili pismu – lično ime	700 - 1
710 Normativna pristupna tačka na drugom jeziku i/ili pismu – naziv korporacije	710 - 1

715	Normativna pristupna tačka na drugom jeziku i/ili pismu – ime političko-teritorijalne jedinice ili geografsko ime	715 - 1
720	Normativna pristupna tačka na drugom jeziku i/ili pismu – porodično ime	720 - 1
730	Normativna pristupna tačka na drugom jeziku i/ili pismu – naslov	730 - 1
740	Normativna pristupna tačka na drugom jeziku i/ili pismu – ime/naslov	740 - 1
743	Normativna pristupna tačka na drugom jeziku i/ili pismu – ime/dogovoreni naslov za pravne i religijske tekstove	743 - 1
750	Normativna pristupna tačka na drugom jeziku i/ili pismu – tematska predmetna oznaka	750 - 1
780	Normativna pristupna tačka na drugom jeziku i/ili pismu – oblik, žanr ili fizičke karakteristike	780 - 1
8XX	BLOK ZA INFORMACIJE O IZVORU PODATAKA	8XX - 1
801	Poreklo zapisa	801 - 1
810	Podatak je u	810 - 1
815	Podatak nije u	815 - 1
820	Podaci o korišćenju ili primeni	820 - 1
830	Opšta napomena katalogizatora	830 - 1
835	Podaci o izbrisanoj pristupnoj tački	835 - 1
836	Podaci o zamenjenoj pristupnoj tački	836 - 1
856	Elektronska lokacija i pristup	856 - 1
9XX	BLOK ZA NACIONALNU UPOTREBU	9XX - 1
911	Izvor imena*	911 - 1
915	Nepovezana uputnica – lično ime**	915 - 1
916	Napomena o konverziji*	916 - 1
950	Nepovezana srodna pristupna tačka*	950 - 1
990	Prevezivanje*	990 - 1
991	Napomene urednika*	991 - 1
992	Polje za lokalne potrebe*	992 - 1

Dodaci

A SPISAK POLJA/POTPOLJA

A.1	Normativni zapisi (CONOR)	Dodatak A.1 - 1
A.2	SGC zapisi	Dodatak A.2 - 1

B ŠIFRARIK GEOGRAFSKIH PODRUČJA

B.1	Abecedni spisak naziva	Dodatak B.1 - 1
B.2	Abecedni spisak šifri	Dodatak B.2 - 1

C INDEKSI ZA PRETRAŽIVANJE

C.1	Normativni zapisi (CONOR)	Dodatak C.1 - 1
C.2	Normativni zapisi (SGC)	Dodatak C.2 - 1

UVOD

OPŠTE

COMARC/A, format mašinski čitljivog zapisa za opis i razmenu normativnih podataka u COBISS sistemu, zasnovan je na formatu za normativne podatke UNIMARC/A. Potonji standard je međunarodni standard i razvija se u okviru Iflinog programa UNIMARC Core Activity (UCA).

Pored formata COMARC/A, u COBISS sistemu koriste se i format za bibliografske podatke COMARC/B i format za podatke o stanju fonda COMARC/H, koji podržavaju funkcije uzajamnog kataloga i lokalnih kataloga, kao i funkcije vođenja bibliografija. Ovi su formati opisani u posebnim priručnicima.

Prilikom pripreme priručnika *COMARC/A* ugledali smo se na priručnik *COMARC/B*. Priručnik prvenstveno uključuje polja i potpolja formata UNIMARC/A, a dodate su i neke specifičnosti u strukturi normativnih zapisa u COBISS sistemu. Dopunjavanje će se odvijati postepeno, uporedo sa razvojem normativne kontrole u COBISS sistemu.

Tekst priručnika zasniva se na publikaciji *UNIMARC/Normativni podatki* (Institut informacijskih znanosti, Maribor 1994), koja je prevod publikacije *UNIMARC/Authorities* iz 1991. godine, a uvažavane su i neke od dopuna iz kasnijih izdanja *UNIMARC/Authorities*.

Trenutno su uključeni opisi polja i potpolja koja se odnose na normativnu kontrolu autora i predmetnih oznaka iz Opšteg indeksa predmetnih oznaka COBISS (SGC). Izostavljeni su uputstva i primeri koji nisu povezani s normativnom kontrolom u COBISS sistemima. Izuzetak je i poglavlje *Uvod, Definicije i Uputstva za upotrebu* u koje smo uključili i opcije iz *UNIMARC/Authorities* koje u COBISS sistemima ne koristimo.

Polja i potpolja koja su samo u formatu COMARC/A, a ne pojavljuju se u formatu UNIMARC/A, označena su znakom "*".

Format COMARC/A je prilagođen sistemu uzajamne katalogizacije koja je opisana u priručniku *COBISS3/Katalogizacija*. Koristimo ga u bazama podataka CONOR i SGC.

Za pomoć pri obradi građe, u okviru sistema uzajamne katalogizacije pripremljene su maske za unos koje obuhvataju izbor polja i potpolja koja se najčešće koriste prilikom unosa određenog normativnog zapisa. Sva druga polja mogu se koristiti samo ako su predviđena u oglednom direktorijumu određene maske za unos. U CONOR bazu podataka uključene su maske za unos PN – lična imena i CB – korporacije, a u SGC bazu podataka uključene su maske za unos PN – lična imena, CB – korporacije, GN – geografska imena, FN – porodična imena, UT – naslovi, NT – ime/naslov, ET – ime/dogovoreni naslov za pravne i religijske tekstove, TN – tematske predmetne oznake, FS – oblici, žanrovi ili fizičke karakteristike, CBR – korporacije (uputni zapisi), GNR – geografska imena (uputni zapisi), TNR – tematske predmetne oznake (uputni zapisi), FSR – oblici, žanrovi ili fizičke karakteristike (uputni zapisi) i GER – opšti tumačni zapisi.

Na početku opisa pojedinačnog polja nalazi se spisak potpolja sa oznakom ponovljivosti (r), odnosno neponovljivosti (nr).

Interpunkciju između potpolja po pravilu ne treba unositi, jer se ispisuje programski.

U priručniku se javljaju dve vrste primera. Primeri, koji nisu posebno označeni, preuzeti su iz priručnika *UNIMARC Manual. Authorities Format*. Ti su primeri urađeni po različitim kataloškim pravilima i na različitim su jezicima i nisu nužno usklađeni sa našom praksom. Znakom "*" označeni su **dati slovenački primeri i primeri iz drugih biblioteka koje su uključene u mrežu COBISS.net**. Ti primeri imaju još i oznaku **COBISS.net**.

U razvoju formata COMARC/A sa svojim predlozima i primedbama učestvuju stručnjaci iz različitih ustanova. Na tome im posebno zahvaljujemo.

Sve korisnike ovog priručnika molimo da nam saopšte svoje primedbe i predloge koji bi mogli da doprinesu poboljšanju do sada oblikovanih rešenja.

DEFINICIJE

Izrazi navedeni u nastavku u priručniku *COMARC/A* koriste se u posebnom značenju; izrazi koji se koriste u uobičajenom bibliografskom značenju nisu definisani. Potpuniji spisak definicija koje se odnose na normativne zapise možemo naći u publikacijama *Guidelines for Authority and Reference Records (GARR)*, *Guidelines for Subject Authority and Reference Entries (GSARE)*, *Functional Requirements for Authority Data (FRAD)* i *Statement of International Cataloguing Principles (ICP)*, odnosno u odgovarajućim prevodima.

Vrste zapisa

Normativni zapis – Zapis u računarsko čitljivom obliku čiji je početni element normativna pristupna tačka za osobu, korporaciju, delo, robnu marku, amblem stampara/izdavača, temu, mesto ili oblik, žanr ili fizičke karakteristike, na način na koji je definiše kataloška ustanova. Pored normativne pristupne tačke, zapis sadrži i napomene, sve varijantne i srodne pristupne tačke, na osnovu kojih su formirane uputnice, normativne pristupne tačke na drugom jeziku ili pismu, klasifikaciju i informaciju o istorijatu entiteta, napomene o korišćenim izvorima itd., kao i identifikaciju kataloške ustanove odgovorne za obradu.

Opšti tumačni zapis – Zapis u računarski čitljivom obliku čiji je početni element obično skraćen ili na drugi način stilizovan oblik ili ogledni oblik, koji korisnika usmerava na opštu klasu ili određeni tip pristupnih tačaka. Takav zapis korisnika spiska, kataloga, bibliografije itd. upoznaje s pravilom koje se primenjuje ili za opšti ili za određeni tip pristupnih tačaka i daje uputstva za pretraživanje takvih pristupnih tačaka.

Uputni zapis – Zapis u računarski čitljivom obliku čiji je početni element varijantna pristupna tačka. Korisnika spiska, kataloga, bibliografije itd. usmerava od varijantne pristupne tačke na odgovarajuću normativnu pristupnu tačku (tj. uputnica "vidi"). Uputni zapisi definisani su samo za varijantne pristupne tačke, jer se uputnice sa normativnih pristupnih tačaka na srodne normativne pristupne tačke (uputnice "vidi i"), uvek mogu ispisati iz normativnih zapisa.

Vrste pristupnih tačaka

Pristupna tačka

1. Početni element katalogizacije koji se koristi kao glavni element za sortiranje kada je kataloški listić uređen abecedno. Vidi i **normativna pristupna tačka, uputna pristupna tačka i opšta tumačna pristupna tačka**.

2. Sintagmu "pristupna tačka" možemo koristiti i u izrazima kao što su "normativna pristupna tačka", "varijantna pristupna tačka" itd. da bismo pojasnili status nekog elementa u odnosu prema drugim sličnim elementima. U takvim slučajevima pristupnu tačku koristimo nezavisno od njene funkcije u normativnom ili uputnom zapisu. Vidi i **normativna pristupna tačka, normativna pristupna tačka na drugom jeziku ili pismu, srodna pristupna tačka, varijantna pristupna tačka i pristupna tačka na alternativnom pismu.**
3. Izraze kao što su "pristupna tačka za naziv korporacije", "pristupna tačka za lično ime" i "pristupna tačka za naslov", možemo koristiti za označavanje vrste pristupne tačke s obzirom na vrstu imena ili naslova na kojem je zasnovana pristupna tačka, nezavisno od njene funkcije ili odnosa prema drugim pristupnim tačkama.

Osnovni deo pristupne tačke – Deo pristupne tačke koji identifikuje ime entiteta i ne uključuje podatke za razlikovanje. Na primer, u pristupnoj tački "aNicolini da Sabbio bDomenico f15-- to 160-? cimprimeur-libraire" osnovni deo pristupne tačke je "aNicolini da Sabbio bDomenico" na italijanskom jeziku. Jezik katalogizacije je francuski, zato je dodatak imena na francuskom jeziku, tj. "cimprimeur-libraire".

Kontrolisana pristupna tačka – Pristupna tačka zabeležena u normativnom zapisu. Kontrolisane pristupne tačke sadrže normativne i varijantne oblike imena.

Pristupne tačke s obzirom na funkciju u zapisu:

Normativna pristupna tačka – Pristupna tačka za normativni zapis.

Uputna pristupna tačka – Pristupna tačka za uputni zapis.

Opšta tumačna pristupna tačka – Pristupna tačka za opšti tumačni zapis.

Pristupne tačke s obzirom na odnos prema drugim pristupnim tačkama:

Normativna pristupna tačka – Pristupna tačka oblikovana od prioritetnog oblika imena kao osnovnog oblika za upotrebu.

Normativna pristupna tačka na drugom jeziku ili pismu – Alternativni oblik normativne pristupne tačke koji je zasnovan na obliku imena, naslova ili predmeta na drugom jeziku ili pismu.

Srodna pristupna tačka – Jedna od dve ili više normativnih pristupnih tačaka za ime istog ili srodnih entiteta koji su međusobno bibliografski povezani.

Varijantna pristupna tačka – Pristupna tačka za ime istog entiteta koji se po obliku razlikuje od normativne pristupne tačke. Obično je zasnovana na varijantnom imenu koje ponekad koristi osoba, korporacija ili sama porodica, ili ga koriste drugi za identifikaciju te osobe, korporacije ili porodice, robne marke, amblema štampara/izdavača ili dela; može biti oblikovana po modelu koji se razlikuje od onog po kojem je određena normativna pristupna tačka. U slučaju predmetne pristupne tačke, to je obično variantni oblik koji nije isti kao početni element normativne predmetne pristupne tačke.

Pristupna tačka na alternativnom pismu – Normativna pristupna tačka upisana na drugom pismu.

Sastavni delovi zapisa

Uputni sistem U okviru normativnog zapisa, identifikacija varijantne ili srodne pristupne tačke od koje treba formirati uputnicu koja korisnika spiska, kataloga, bibliografije itd. usmerava na odgovarajuću normativnu pristupnu tačku. Uputni sistem namenjen je generisanju uputnica i pomaže katalogizatoru da na jednostavan način ustanovi koje su uputnice do tada urađene.

Napomena Napomena koja se u katalozima, bibliografijama itd. obično navodi pod normativnom, uputnom ili opšte tumačnom pristupnom tačkom i objašnjava odnos između te pristupne tačke i drugih pristupnih tačaka na koje usmerava.

Primarni entitet Entitet koji je u zapisu naveden u bloku 2XX i za koji je zapis kreiran. Podaci u bloku 1XX obično se odnose na karakteristike primarnog entiteta.

UPUTSTVA ZA UPOTREBU

Obavezna polja

Pored sistemskog polja 000, koje se ispunjava programski, zapis mora da sadrži sledeća polja:

001 – *Identifikator zapisa*

100 – *Opšti podaci o obradi*

2XX – *Blok normativnih pristupnih tačaka*

Ponovljivost polja i potpolja

Ako je polje, odnosno potpolje označeno oznakom "r" (ponovljivo), to polje, odnosno potpolje možemo ponoviti. Oznaka "nr" znači da polje, odnosno potpolje, nije ponovljivo.

Interpunkcija

Interpunkciju između potpolja, propisanih prema GARR, ne unosimo, već se ona ispisuje programski. Interpunkcija je sledeća: "=" (ispred uporednih pristupnih tačaka), znaci "<", ">", "<<" i ">>" (u uputnom sistemu) te ";" i "," (u području izvora – blok 8XX). Ni drugu interpunkciju između potpolja (u pristupnim tačkama, napomenama itd.) ne unosimo, jer se u COBISS sistemima ispisuje programski.

Znak za popunu

U načelu, u zapise treba uneti sve potrebne podatke, ali ponekad oni nisu na raspolaganju, zato to nije moguće. U takvim slučajevima predviđen je znak za popunu "|" koji se koristi onda kada se ne može odrediti vrednost indikatora ili kodiranog podatka.

Upotreba formata

Normativni zapisi

Format je prvenstveno namenjen razmeni normativnih zapisa za normativne pristupne tačke. Ti zapisi mogu da sadrže i uputni sistem "vidi" ili "vidi i" (kao što je opisano u GARR, 0.3.1), tj. varijantne ili srodne pristupne tačke za koje, po potrebi, automatski mogu da se generišu uputnice (iz polja 4XX se generišu uputnice "vidi", a iz polja 5XX uputnice "vidi i"). V. primere 1, 6 i 9.

U izuzetnim slučajevima, uputnice dodajemo u normativne zapise u obliku napomene: polje 305 – *Tekstualna uputnica "vidi i"*. Te napomene koristimo onda kada je uputnica previše komplikovana da bi odgovarajuća uputnica "vidi i" mogla da se generiše iz jedne ili više srodnih pristupnih tačaka. Normativnu pristupnu tačku iz polja 2XX nalazimo i u poljima 5XX u normativnim zapisima za pristupne tačke navedene u polju 305. Automatsko generisanje uputnica iz tih polja 5XX obično nije moguće (kod za isključivanje ispisa uputnice u potpolju 5), jer polje 305 već sadrži uputnicu. V. primer 2.

Uputni zapisi

Uputni zapis za varijantnu pristupnu tačku izrađujemo samo onda kada je uputnica previše komplikovana da se odgovarajuća uputnica "vidi" generiše iz polja 4XX u normativnom zapisu. Uputni zapis sadrži varijantnu pristupnu tačku u polju 2XX te polje 310 – *Tekstualna uputnica "vidi"*. Pristupnu tačku iz polja 2XX nalazimo i u poljima 4XX u normativnim zapisima za normativne pristupne tačke navedene u polju 310. Automatsko generisanje uputnica iz tih polja 4XX obično je sprečeno (kod za isključivanje ispisa uputnice u potpolju 5), jer za tu pristupnu tačku već postoji uputni zapis. V. primere 3, 10 i 11.

Opšti tumačni zapisi

Opšte tumačne zapise kreiramo onda kada su nam potrebne uputnice "vidi" iz tumačnih pristupnih tačaka. Opšti tumačni zapis sadrži tumačnu pristupnu tačku u polju 2XX i napomenu sa opštom tumačnom uputnicom u polju 320. Tumačnu pristupnu tačku iz polja 2XX ne nalazimo ni u jednom normativnom zapisu. V. primer 4.

Odnosi između pristupnih tačaka

Uporedni podaci

Prva opcija

Prilikom kreiranja zapisa u tom formatu važi opšte pravilo da je unet jedan oblik jedne pristupne tačke i da je ta pristupna tačka prikladna za katalog na jeziku koji je određen u polju 100. Uputni sistemi predstavljaju strukturu uputnica za tu pristupnu tačku u tom katalogu.

Za izradu uporednog kataloga na drugom jeziku kataloška ustanova može da prenese ekvivalentne ili uporedne jezičke oblike pristupnih tačaka iz polja 2XX zajedno sa napomenama i uputnim sistemima koji odgovaraju uporednim pristupnim tačkama. Ne preporučuje se da napomene i uputni sistemi za uporedne pristupne tačke, koji su zasnovani na razlikama u jeziku, istovremeno budu prisutne u jednom normativnom zapisu. Uporedne pristupne tačke moraju da imaju posebne normativne zapise u kojima se pojavljuju kao normativne pristupne tačke, a njihova struktura uputnica upisana je u polja 4XX i 5XX (uputnice "vidi" i "vidi i") te u poljima 3XX (napomene).

Treba uzeti u obzir činjenicu da se uporedne pristupne tačke, ne samo kada su na drugom jeziku, već i na drugom pismu, i dalje kodiraju prema pravilima za uporedne podatke. Kada su pristupne tačke na drugom pismu, ali na istom jeziku kao njihova pripadajuća polja, treba uvažavati pravila za alternativna pisma.

Zapisi za različite formulacije pristupne tačke, urađeni za kataloge na različitim jezicima, mogu biti međusobno povezani preko polja 7XX za normativne pristupne tačke na drugom jeziku ili pismu. U svakom od normativnih zapisa u poljima 7XX može da se zabeleži svaka uporedna pristupna tačka i pripadajući broj njenog normativnog zapisa (potpolje 3). V. primer 7.

Druga opcija

Druga opcija omogućava da ustanova tretira uporedne oblike normativne pristupne tačke iz polja 2XX kao obične varijantne ili srodne pristupne tačke u poljima 4XX ili 5XX sa oznakom jezika ili bez nje. Uputnice za uporedne oblike *nisu* potrebne i nisu uključene u zapis. Izbor tehnike zavisi od prakse kataloške ustanove.

Treba uzeti u obzir da u datom zapisu razlikujemo:

1. jezik katalogizacije koji se koristi za kvalifikatore u pristupnim tačkama (2XX), varijantnim pristupnim tačkama (4XX), srodnim pristupnim tačkama (5XX), normativnim pristupnim tačkama na drugom jeziku ili pismu (7XX) i za napomene (3XX);
2. jezik osnovnog dela pristupne tačke, tj. deo pristupne tačke koji identifikuje entitet, ali ne uključuje podatke za razlikovanje. Na primer, u pristupnoj tački "aNicolini da Sabbio bDomenico f15-- to 160-? cimprimeur-libraire" osnovni deo pristupne tačke je "aNicolini da Sabbio bDomenico" na italijanskom jeziku. Jezik katalogizacije je francuski, te je zato dodatak imenu na francuskom jeziku, tj. "cimprimeur-libraire".

Podaci o alternativnim pismima

Pismo katalogizacije (pristupna tačka, napomene, uputni sistemi itd.), u pismu je određeno u polju 100. Nekim ustanovama potrebne su pristupne tačke, napomene i uputni sistemi na više pisama zbog transliteracije i pravopisnih pravila za druga pisma koji se koriste za određeni jezik (npr. ćirilica i latinica). Oblici pristupnih tačaka, napomena i uputnih sistema na alternativnim pismima istovremeno mogu biti prisutni u jednom normativnom zapisu ili u posebnim zapisima koji su međusobno povezani. Kada se oblici

na alternativnim pismima razlikuju od pripadajućih pristupnih tačaka i po jeziku, važe pravila za uporedne podatke.

Kada su oblici pristupnih tačaka na alternativnim pismima prisutni u istom zapisu, upisuju se kao ponovljiva polja 2XX s potpoljem 7 *Pismo osnovnog dela pristupne tačke*. Oblici napomena ili uputnih sistema na alternativnom pismu, u odgovarajućim blokovima upisuju se kao ponovljiva polja. V. primer 8.

Kada su oblici na alternativnim pismima prisutni u posebnim zapisima, zapisi su povezani preko polja za povezivanje 7XX za normativne pristupne tačke koje sadrže oblik iz polja 2XX na alternativnom pismu. Polje 7XX sadrži potpolje 7 *Pismo osnovnog dela pristupne tačke*. U polje 7XX može da se upiše i broj normativnog zapisa za pristupnu tačku na alternativnom pismu.

Podaci oblikovani prema drugim pravilima

Prilikom oblikovanja pristupnih tačaka u normativnom zapisu važi princip da je njihov oblik kontrolisan jednim skupom opisnih kataloških pravila ili pravila za predmetno označavanje, navedenih u polju 152 – *Pravila*. Katalog, iz različitih razloga, sadrži pristupne tačke ili cele normativne zapise, definisane prema različitim sistemima pravila. Kada se te pristupne tačke ili normativni zapisi odnose na isti entitet, treba odrediti odnos između njih.

Neke ustanove u istom normativnom zapisu beleže pristupne tačke koje su oblikovane prema drugim pravilima ili ih beleže u posebnim zapisima koji su međusobno povezani i podržani celokupnom strukturom normativnih zapisa (npr. preferentne pristupne tačke, varijantne pristupne tačke, napomene, informacije o izvorima podataka). Kada u jednom normativnom zapisu postoje podaci prema različitim pravilima, oblici, koji su određeni prema pravilima različitim od onih prema kojima je određena pristupna tačka iz polja 2XX, upisuju se kao varijantne pristupne tačke u ponovljiva polja 4XX, a odnos je objašnjen kodom "n" u potpolju 5 – *Kod za odnos*. Kada su podaci prema različnim pravilima u posebnim normativnim zapisima, drugi oblici pristupne tačke iz polja 2XX upisuju se kao srodne pristupne tačke u polja 5XX, s potpoljem 5 – *Kod za odnos* u svrhu objašnjenja odnosa. V. primere 5 i 12.

PRIMERI

1.

210	02	a Pittsburgh Research Center
410	01	a United States b Bureau of Mines b Pittsburgh Research Center
510	02	5a a Pittsburgh Mining and Safety Research Center Center
<i>(Normativni zapis s normativnom pristupnom tačkom u polju 210. U polju 410 nalazi se varijantna pristupna tačka iz uputnica "vidi", a u polju 510 srodna pristupna tačka iz uputnica "vidi i".)</i>		

2.

200	□1	a Japp b Alexander H.
305	0□	a For works of this author written under pseudonyms, see also b Gray, E. Condor a and b Page, H.A.
<i>(Normativni zapis s tekstualnom uputnicom "vidi i" u polju 305.)</i>		

200	□1	a Gray b E. Condor
500	□1	5z0 a Japp b Alexander H.
<i>(Normativni zapis sa srodnom pristupnom tačkom iz sistema uputnica "vidi i", koji u polju 500 ima kod za isključivanje ispisa uputnice.)</i>		

200	□1	a Page b H.A.
-----	----	-----------------------------

- 500 □1 **5z0 aJapp bAlexander H.**
(Normativni zapis sa srodnom pristupnom tačkom iz sistema uputnica "vidi i", koji u polju 500 ima kod za isključivanje ispisa uputnice.)
- 3.
- 200 □1 **aKacew bRomain**
310 0□ **aÉcrit sous deux pseudonymes bAjar, Émile bGary, Romain**
(Uputni zapis s variantnom pristupnom tačkom kao uputnom pristupnom tačkom u polju 200 i s tekstualnom uputnicom "vidi" u polju 310.)
- 200 □1 **aAjar bÉmile**
400 □1 **5z0 aKacew bRomain**
(Normativni zapis s varijantnom pristupnom tačkom iz sistema uputnica "vidi", koji u polju 400 ima kod za isključivanje ispisa uputnice.)
- 200 □1 **aGary bRomain**
400 □1 **5z0 aKacew bRomain**
(Normativni zapis s varijantnom pristupnom tačkom iz sistema uputnica "vidi", koji u polju 400 ima kod za isključivanje ispisa uputnice.)
- 4.
- 210 12 **aConference**
320 □□ **aConference proceedings are entered under the name of the conference, etc., or the title of the publication if the conference, etc., lacks a name. Thus, see also: Symposium..., Workshop..., etc.,**
(Opšti tumačni zapis s tumačnom pristupnom tačkom u polju 210 i napomenom sa opštom tumačnom uputnicom u polju 320.)
- 5.
- 152 □□ **aPPIAK**
200 □1 **aMirković bMijo**
400 □1 **5e aBalota bMate**
500 □1 **2uni-PPIAK 5n 5f aMirković bMijo**
500 □1 **2uni-PPIAK 5n 5e aBalota bMate**
(Prema hrvatskim pravilima za implementaciju PPIAK u online katalog s UNIMARC formatom za normativne zapise, ime Mijo Mirković i pseudonim Mate Balota tretiramo kao srodne pristupne tačke. Pseudonim Mate Balota je u PPIAK tretiran kao varijantna pristupna tačka.)
6. *
- 210 02 **aUniverza v Ljubljani bFakulteta za arhitekturo**
510 02 **3<nnn> 5a aUniverza v Ljubljani bFakulteta za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo**
7. * COBISS.net
- 200 □1 **7cb aФром bЕрих f1900-1980**
200 □1 **7ba aFromm bErich f1900-1980**
(U sistemu COBISS.SR katalogi se vode na ćirilici i latinici, zato normativni zapisi sadrže dva polja 200. U prvom polju nalazi se ime na ćirilici, a u drugom na latinici. Polja sadrže potpolje 7 iz kojeg se vidi pismo osnovnog dela pristupne tačke.)

8. * COBISS.net

200	□1	7cb aНушић bБранислав f1864-1938
200	□1	7ba aNusic bBranislav f1864-1938
700	□1	3357 7ca 9bul aНушич bБранислав f1864-1938

200	□1	7ca 9bul aНушич bБранислав f1864-1938
700	□1	3613 7cb aНушић bБранислав f1864-1938
700	□1	3613 7ba aNusic bBranislav f1864-1938

(U sistemu COBISS.BG za lična imena se koriste tri normativne pristupne tačke. U prvom zapisu nalaze se pristupne tačke na alternativnim pismima, originalni oblik imena na ćirilici i latinična transliterirana oblika. U drugom zapisu nalazi se ime na bugarskom jeziku. Zapisi su povezani preko polja 700.)

9. *

250	□□	aOrnitologi
450	□□	aPtičeslovci
550	□□	5g aZoologi
550	□□	5z aOrnitologija

(Normativni zapis s normativnom pristupnom tačkom u polju 250. U polju 450 nalazi se varijantna pristupna tačka, a u poljima 550 srodne pristupne tačke.)

10. *

215	□□	aOsmansko cesarstvo z19. stoletje
310	1□	aRabi kombinacijo bOsmansko cesarstvo a+ bZgodovina a+ z1800-1899

(Uputni zapis s uputnom pristupnom tačkom u polju 215 i uputno napomenom u polju 310 koja nas upućuje na odgovarajuće normativne pristupne tačke. Za hronološke potpodele ne koristimo normativne zapise.)

215	□□	aOsmansko cesarstvo
-----	----	---------------------

(Normativni zapis za normativnu pristupnu tačku iz polja 310 u prvom zapisu.)

250	□□	aZgodovina
-----	----	------------

(Normativni zapis za normativnu pristupnu tačku iz polja 310 u prvom zapisu.)

11. *

250	□□	aAmeriške balade
310	1□	aRabi kombinacijo bAngleške balade a+ bZdružene države Amerike

(Uputni zapis s uputnom pristupnom tačkom u polju 250 i uputno napomenom u polju 310 koja nas upućuje na odgovarajuće normativne pristupne tačke.)

250	□□	aAngleške balade
-----	----	------------------

(Normativni zapis za normativnu pristupnu tačku iz polja 310 u prvom zapisu.)

215	□□	aZdružene države Amerike
-----	----	--------------------------

(Normativni zapis za normativnu pristupnu tačku iz polja 310 u prvom zapisu.)

12. *

152	□□	bsgc
-----	----	------

250	UU	aPust
450	UU	2lc 3sh 85020377 5n 8eng aCarnival
450	UU	2ram 3FRBNF11936675 5n 8fre aCarnivals
450	UU	2sears 3SSEA93000244 5n 8eng aCarnival
<i>(U polja 450 upisana je pristupna tačka za izraz iz polja 250, oblikovana prema pravilima LCSH, RAMEAU i SEARS. Iz koda u potpolju 5 vidi se da je reč o pristupnoj tački koja je oblikovana prema drugim pravilima.)</i>		

Pregled sadržaja zapisa

Sadržaj zapisa	Područja onako kako su definisana u GARR
Prisutno u svim vrstama zapisa:	
0XX Blok za identifikaciju	Područje ISADN (tamo gde je primenljivo)
1XX Blok kodiranih podataka	
8XX Blok za informacije o izvoru podataka	Područje napomene katalogizatora, Područje izvora
Normativni zapis (vrsta zapisa = x):	
2XX Blok normativnih pristupnih tačaka (normativna pristupna tačka)	Područje normativne odrednice
300 Informativna napomena	Područje informativnih napomena
305 Napomena s tekstualnom uputnicom "vidi i"	
4XX Blok varijantnih pristupnih tačaka	Područje uputnica "vidi"
5XX Blok srodnih pristupnih tačaka	Područje uputnica "vidi i"
7XX Blok normativnih pristupnih tačaka na drugim jezicima i/ili pismima	Područje normativne odrednice
Uputni zapis (vrsta zapisa = y):	
2XX Blok normativnih pristupnih tačaka (varijantna pristupna tačka)	Područje uputne odrednice
300 Informativna napomena	Područje informativnih napomena
310 Napomena s tekstualnom uputnicom "vidi"	Područje jedinstvene odrednice
7XX Blok normativnih pristupnih tačaka na drugim jezicima i/ili pismima	Područje uputne odrednice
Opšti tumačni zapis (vrsta zapisa = z):	
2XX Blok normativnih pristupnih tačaka (tumačna pristupna tačka)	Područje tumačne odrednice
320 Napomena s opštom tumačnom uputnicom	Područje informativnih napomena
7XX Blok normativnih pristupnih tačaka na drugim jezicima i/ili pismima	Područje tumačne odrednice

Usklađenost između COMARC/A i COMARC/B

Polja za pristupne tačke u COMARC/A	Upotreba pristupne tačke u poljima COMARC/B
200 Lično ime	700, 701, 702 4XX s ugrađenim poljima 700, 701, 702 600
210 Naziv korporacije	710, 711, 712 4XX s ugrađenim poljima 710, 711 601
215 Geografsko ime	710, 711, 712

		4XX s ugrađenim poljima 710, 711
		607
220	Porodično ime	602
230	Naslov	500
		4XX s ugrađenim poljima 500
		605
240	Ime/naslov	604
243	Ime/dogovoreni naslov za pravne i religijske tekstove	604
250	Tematska predmetna oznaka	606, 608
280	Oblik, žanr i fizičke karakteristike	606, 609

Prikaz uputnih i normativnih zapisa

Prilikom kodiranja podataka za fleksibilni prikaz uputnih i normativnih zapisa koristimo sledeće metode koje nam GARR nudi:

1. Uputni sistem je razdeljen na polja 4XX za varijantne pristupne tačke i polja 5XX za srodne pristupne tačke. Tako prvi znak u oznakama tih polja zahteva da u prikazu uputnice treba koristiti znak ">" ili znak ">>". U prikazu normativnih zapisa oznake polja 4XX i 5XX zahtevaju upotrebu znaka "<" i "<<", odnosno uputnica *vidi i vidi i*.
2. U polju možemo upotrebiti potpolje 5 – *Kod za odnos* da u kodiranom obliku navedemo jedan od mnogih mogućih standardnih odnosa između uputnog sistema i pristupne tačke u polju 2XX. Ti kodovi omogućuju sistemima da prikažu podatke o specifičnim odnosima u uputnicama i normativnim zapisima. Budući da tekstovi, generisani na osnovu koda, zavise od sistema, specifični odnos ili uputstvo može biti iskazano jezikom koji izabere korisnik. Taj podatak o odnosu ili uputstvo ispisuju se zajedno sa znacima ">", ">>", "<" i "<<", a ne umesto njih.
3. Ako odnos između pristupne tačke u polju 2XX i uputnog sistema nije jedan od onih za koje su predviđene vrednosti koda za odnos u potpolju 5, već još uvek važi odnos jedan prema jedan, za navođenje uputstava predviđeno je potpolje 0 – *Uputstvo*. Budući da uputstvo ima oblik teksta, ustanove, koje podatak na datom jeziku ne mogu da upotrebe, mogu ga izostaviti prilikom prikaza normativnih i uputnih zapisa, jer se iz oznake polja takođe generišu manje precizni znaci ">", ">>", "<" i "<<". Ako se osim koda za odnos u potpolju 5 pojavi i potpolje 0, za prikaz je podesnije uputstvo iz potpolja 0, osim ako to nije poželjno zbog jezika ili nekih drugih razloga.
4. Ako je između uputnice i pristupne tačke na koju ona usmerava reč o odnosu više prema jedan, ili je taj odnos neki drugi način iskomplikovan te je zbog toga poželjno da se uputnica (osim uputnih sistema) prenese i u obliku napomene, mogu se upotrebiti napomene u poljima 3XX. Varijantne pristupne tačke, sa kojih se usmerava, i prioritetne pristupne tačke na koje se usmerava u napomenama, u odgovarajućim normativnim zapisima moraju se pojaviti i u obliku uputnih sistema. To će ustanovama, koje ne moraju da upotrebe napomene, omogućiti da prikažu (donekle manje precizne) uputne podatke iz uputnih sistema na osnovu polja 4XX i 5XX.

POTPOLJE 7 – PISMO OSNOVNOG DELA PRISTUPNE TAČKE

U potpolju 7 određujemo pismo osnovnog dela pristupne tačke. Potpolje se koristi ako u COBISS sistemu pored pristupnih tački na pismu katalogizacije kreiramo i pristupne tačke na drugim pismima.

Možemo ga koristiti u poljima 2XX, 4XX, 5XX i 7XX. U sistemima u kojim kreiraju uporedne normativne pristupne tačke na ćirilici i latinici, upotreba potpolja 7 u uporednim poljima 2XX je obavezna.

Za detaljna objašnjenja v. poglavlje *Uvod, Uputstva za upotrebu*.

PRIMERI

1. *

100	□□	ba cslv gba
200	□1	a Ραπαμάρκος b Dimosthénis
400	□1	7ga 9gre a Παπαμάρκος b Δημοσθένης

2. * COBISS.net

100	□□	ba cbul gca
200	□1	7ca a Соловьѳв b Владимир Сергеевич f1853-1900
200	□1	7ba a Solov'ev b Vladimir Sergeevic f1853-1900
400	□1	7ca a Соловьѳв b Владимир f1853-1900
700	□□	31324645 7ca 9bul a Соловьѳв b Владимир Сергеевич f1853-1900 (U poljima 200 pristupne tačke su zapisane na ćirilici i latinici, a pristupne tačke u poljima 400 i 700 na ćirilici.)

3. * COBISS.net

100	□□	ba cbul gca
200	□1	7ca a Кинг b Стивън f1946-
200	□1	7ba a King b Stephen f1946-
400	□1	5e 7ca a Бакман b Ричард
400	□1	5e 7ba a Bachman b Richard (Obe pristupne tačke – normativna i varijantna – zapisane su na ćirilici i latinici.)

4. * COBISS.net

100	□□	ba csrp gcb
200	□1	7ca a Толстой b Лев Николаевич f1828-1910
200	□1	7ba a Tolstoj b Lev Nikolaevič f1828-1910
400	□1	7cb 9srp a Толстој b Лав Николајевич f1828-1910
400	□1	7ba 9srp a Tolstoj b Lav Nikolajevič f1828-1910

5. * COBISS.net

100	□□	ba csrp gcb
200	□1	7cb a Дибреј b Жан-Луи f1914-1995
200	□1	7ba a Dubreuil b Jean-Louis f1914-1995
500	□1	3<nnn> 5e 7cb 9srp a Кампањ b Клод
500	□1	3<nnn> 5e 7ba 9fre a Campagne b Claude

356 GEOGRAFSKA NAPOMENA

Polje se koristi u normativnim ili uputnim zapisima za unos geografskih detalja o entitetu u polju 215.

Potpolja & ponovljivost

POLJE/POTPOLJE		PONOVLJIVOST
356	Geografska napomena	r
a	<i>Tekst napomene</i>	nr

Indikatori

Vrednosti indikatora nisu definisane.

OPIS POTPOLJA

356a Tekst napomene

Tekst napomene na jeziku katalogizacije.

PRIMERI

1. *

152	uu	bsgc
215	uu	aAmazonka (vodotok)
356	uu	aOd brazilske meje do izliva Ria Negra vzhodno od Manausa se imenuje Solimoes.

2. *

152	uu	bsgc
215	uu	aTadž Mahal (Agra, Indija)
356	uu	aMavzolej pri Agri v severni Indiji; ok. 1632-1648 ga je postavil veliki mogul Šah Džahan.

3. *

152	uu	bsgc
215	uu	aGrenlandija
356	uu	aDansko ozemlje na istoimenskem, največjem otoku na svetu med Atlantskim oceanom na jugu in Severnim ledenim morjem na severu.